

Vakıflar Dergisi 75.Yılında Vakıflar Dergisi ve...

Sadi BAYRAM

Selçuklular ve Osmanlılar her zaman ülkeyi mahallinden idareye önem vermişlerdir. Merkezi idare fütühat ve dış ilişkilerle meşgul olmuş; mahalli idarelere gönderilen Beylerbeyi, Vali, Sancakbeyi, Naip, gibi idarecilere toprak verilerek sefere gerekli süvari ve piyadeler, görevlendirilmiştir. Nakliye hizmetlerinde kullanılacak hayvanların temini, ve mahalli halkın sosyo-kültürel ihtiyaçlarının giderilmesi yine merkezi idare tarafından gerçekleştirilmiştir. Tüccarlar için bedesten, arasta, han, kervansaray, eğitim için sıbyan mektebi, medreseler, yolcular için köprüler, halkın beden temizliği için hamamlar, hastalar için dar'üş-şifalar, bimarhaneler, tabhaneler, açlar-yoksullar için imârethaneler inşa etmişlerdir ve bunları halka-kamuya terk ederek, yaşaması için de gelir getirici mülkler bırakmışlardır.

Prof. Dr. Yılmaz Önge

Yıl 1966 Ocak Ayı... Genç bir yayıncı, Önasya Dergisi sahibi olarak Başbakanlık Vakıflar Genel Müdürü rahmetli *Feramuz Berko*'a ziyarete gittim. Kahve içtik, Vakıflar Dergisi'nden bahsettik. Çıkarırken sekreter birkaç sayısını paketlemiş, bana uzatıyordu. Feramuz Bey'e verdiğim Önasya Dergilerinden birini Sanat müşavirine vermiş. Şubat 1966'da tam bir İstanbul efendisi, çelebi, mesleğine tam aşık, dürüst, çalışkan, azimli, Vakıflar Genel Müdürlüğü Abide ve Yapı İşleri Dairesi Müşaviri Yük.Müh. Mimar *M. Yılmaz Önge* ile tanıştım. O günlerden beri, Türk kültür ve medeniyetinin çekirdeğini oluşturan Selçuklu ve Osmanlı medeniyetinin bütün izlerini bağrında yaşatan, ruh ve beyin temizliği için camiler yapan, fizik temizliği için hamamlar yapıp milletin hizmetine sunan, sosyal ve kültürel ihtiyaçlarımız için, akla gelmedik vakıf abide ve eserleri halka sunan, en eski ve köklü kuruluşu olan Vakıflarla sıcak bir tanışma, dostluk ortamı doğdu.

O günden sonra, rahmetli Yılmaz ile sık sık buluştuk; vakıf konularını tartıştık; bu arada da Önasya Dergisi için lazım gelen vakıf abide ve eski eserlere ait fotoğrafları da rahmetli Yılmaz Bey'den temin etmeye başladık. Dostluğumuz ve vakıf abideler hakkındaki fikirlerimi Feramuz Bey'e bahsettiğimde, vakıf yayınları konusunda yardımcı olmamı istemiş. İmkanlar ölçüsünde Türkiye'deki vakıf eserlerin il il envanterleşmesi ve yayını plânlanıyormuş. Sanat tarihçi Sabih Erken'e görev verilmiş. Dolayısıyla ücretsiz bir basın danışmanlığı bu şekilde başladı. Bir çok vakıf personeli ile tanışma ve kaynaşma imkanı buldum.

1971 yılı sonunda vatani görev için Polatlı Topçu ve Füze Okuluna gittim. Mart 1972 tarihine kadar Önasya Dergisi'ni aralıksız arkadaşlarım kanalı ile yayınladım. Kurrada Erzurum'u çekince yayına ara verdim.

Terhis olunca, Nisan 1973'de belki bir vakıf emlak kiralar ve büro açarım, düşüncesi ile Vakıflar Genel Müdürü Feramuz Berkol'u ziyarete gittiğimde, konuyu açtım:

- Yahu ne yapacaksın, gel beraber çalışalım, ancak mesaiye dikkat et. Sadece bana bağlı olursun, yayın işlerini organize edersin, birkaç ay dene, beğenmezsen on altı kuruşluk pul, istifa edersin, bir düşün, dedi.

Ben cevaplamak için tereddüt edince, Personel Dairesi Başkanı Yener Bey'i çağırarak:

- Sadi'yi Eski Eser Tescil Uzmanı olarak yarın göreve başlaması için gerekenleri yap, evraklarını daha sonra getirecek, dedi.

Ben şoke oldum... Devlet terbiyesi, hemen vedalaştık ve makam odasından çıktım, kendimi dışarı attım. Arkadaşlara da uğramadım. Ertesi gün sabah, Yılmaz Önge Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Türk Sanatı Kürsüsüne, Doç.Dr. Hâlık Karamağaralı'nın asistanlığına başlamıştı. Yılmaz Bey'in yerine geçen ve Önasya Dergisi yazarlarından Mimar Orhan Cezmi Tunçer'in Odasına gittim. Rölöve Bürosu'nda dediler. Oraya geçtim ve Orhan Bey'e durumu anlattım. Personel Dairesine hitaben hemen iki satır bir yazı hazırladı. "Eski Eser Tescil Uzmanı Sadi Bayram Abide ve Yapı İleri Dairesi Tescil Bürosunda göre başlamıştır." Yahu dur ne yapıyorsun, daha onay çıktı mı demeden gitti Daire Başkanına yazıyı imzalattı ve Özlük işlerine gönderdi. Sebep sorduğumda, branşın başka dairede değil, bizim daireyi ilgilendirir, daha rahat edersin, dedi. Yedi buçuk yıl Önasya Dergisi sahibi olarak geçen yıllardan sonra, Vakıflar Genel Müdürlüğü'ndeki 30 yıl 11 aylık geçen yayın hayatım böylelikle başlar...

Göreve geldiğimde Basın Müşaviri iken tanıdığım Arşiv ve Yayın Dairesi Başkanı Niyazi Bayraktaroğlu bulunuyordu. Vakıflar Dergisi XI. sayısı ihale edilmiş, sayfa kalıpları hazırlanmıştı. Baskıya girdi. Ben ismini kendimin verdiği ve ilk sayısı üzerine çalıştığım Rölöve ve Restorasyon Dergisi üzerine yoğunlaştım. Ofset baskı yeni yeni idi. Renki slayt nadir kullanılırdı. Genelde amatör Leica dia kullanırdık. İstanbul Boğaz Köprüsü tamamlanmak üzere idi. Kapakta onu kullanmak istedim. İstanbul'a gidip profesyonel fotoğrafçı Sami Güner'den 6x9 cm. seçip Ortaköy Camii'ni de kapsayan bir Boğaz Köprüsü slaytı aldım üç yüz lira dedi.Onu da üç-beş ay sonra Ankara'dan tahsil edeceğini biliyordu, faturayı kesti. O parayı Vakıflar Genel Müdürlüğü Muhasebesine bir türlü ödetemedim. Fiyatı yüksek buldu. Çünkü konudan anlamıyordu. Fotoğrafa para mı ödenir, deniyordu. İşte nerden nereye geldik ? Neticede rahmetli Sami Güner o parayı Vakıflardan alamadı ve hediyelem olsun demekten başka çaresi yoktu.

Genel seçimler yapılmış, siyaset değişmiş, Genel Müdür Feramuz Bey görevden alınmış, yerine Prof. Dr. Osman Çataklı gelmişti. Bana kütüphanenin sorumluluğu verildi. Daha sonrada yayın şefliği görevine atandım. Yeni Cami ve Hünkâr Kasrı kitabını hazırladım, baskısı ihale edilmeden Kültür Bakanlığı Dergiler Şube Müdür Vekilliğine geçtim. Kültür Bakanlığı adına kurduğumuz Millî Kültür Dergisi'ni on bir sayı, aylık olarak yayımladım. 19 Ocak 1978' de görevden alınarak Anadolu Medeniyetleri Müzesi'ne atandım. Mart 1978'de Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşiv ve Yayın Dairesi Başkan Yardımcılığına atandım. İşbölümünde ben yayına bakıyordum. Ezher'den mezun Ahmet Hamdi Karabacak arşive bakıyordu. Vakıflar Dergisi XII.sayısı, Divriği, Vakıf Hizmetler, Ankara Camileri kitaplarını çıkarmak nasip oldu. Derginin kapağını resmî formdan çıkarıp özel yayınlar gibi renkli yapmaya başladık. Halen emekli olan o zaman Abide Dairesi Mütihazsıs Müşaviri (daha sonra Gazi Üniversitesine geçen) Prof. Dr. Orhan Cezmi Tunçer, Konya Selçuk Üniversitesi Mimarlık Bölüm Başkanı olan rahmetle andığım Y.Mimar-Müh. Prof.Dr. Yılmaz Önge, Prof.Dr. Bahaeddin Yediıldız, Prof.Dr. Refet Yinanç, Prof.Dr. S.Yıldız Ötügen, Prof.Dr. Günsel Renda, Prof.Dr. Ömür Bakırer, Prof.Dr. Ayşıl Tükel-Yavuz, ilk mesaî arkadaşlarımdan Prof.Dr.Zafer Bayburtluoğlu, Prof.Dr.Hatice Örcün Barışta, Prof.Dr.Halûk Karamağaralı, Prof.Dr. Filiz Yenişehirlioğlu, Prof.Dr.Hakkı Acun, Prof.Dr. Aynur Durukan,Yard. Doç.Dr. Fatih Müderrisoğlu, Eski Kültür Müsteşarlarımızdan Dr. Mehmet Önder, eski mesaî arkadaşlarımdan Erol Yurdakul, Emre Mardan, Güler Bilecen, Tahsin Türker, Ali Kılıcı, Başkanımız ve beni çalışmalarımda tamamen serbest bırakıp kurduğu vakıfla meşgul olan İbrahim Ateş, personelim ve mesaî sınırı tanımayan Abdülkâdir Erdoğan, Mehmet Narince, Hüseyin Başkaya, zamanın genel müdürlerinden büyük destek gördüm. Ağustos 2002'de emekli oluncaya kadar XXVII. sayı dâhil benim zamanımda yayımlandı.

Bülent Ecevit 1977 sonunda Başbakan olmuş; 1978 Kasım sonunda Devlet Bakanı; Sivas eski Müf-tüsü *Enver Akova*, Genel Müdür rahmetli Şener Yılmaz, Başbakana Vakıflar Genel Müdürlüğü (Küçük Tiyatro üstünde) birifing veriyoruz. Rahmetli Dr.M.Yılmaz Öngeden emanet aldığımız projeksiyon makinesi ile... Bülent Ecevit Vakıflar'ın ekonomik potansiyelinden çok etkilendi. Arşivimizdeki el yazma eserlerden Kur'an-ı Kerimleri gösteriyoruz. Çok beğendi. Ben de:

-Efendim, bunlardan birini veya Topkapı Sarayı Müzesi'nden çok daha güzellerini vakıf şartlarını yerine getirmek için yayınlasak iyi olamaz mı, ancak bütçeden para vermiyorlar, demirbaş paramız yok, gerekli alet-edevat alamıyoruz dedim.

Hemen Devlet Bakanı Enver Akova'ya dönerek,

-Plân Bütçe Komisyonu'nda hemen bir önerge verin, istenen ödenek konsun dedi.

O kış günü, her taraf kar, Bolu yolu kardan tıkanık. Gece ben ve rahmetli Arşiv Müdürü eski yazı uzmanı Dursun Kaya, otobüsle İstanbul yollarına düştük. Acelemiz var... Petrol, sigara ve yağın karaborsaya düştüğü, bir sente muhtaç olduğumuz dönem... Uçak onayı verilmiyor. II. Selim ve III. Sultan Murad Han'ın hattatı meşhur *Ahmed Karahisarî*'nin 1584'de yazmaya başladığı Topkapı Sarayı Müzesi'ndeki fevkalâde güzel Kur'an-ı Kerim'i o devirde basacak matbaayı (teknik yönden) zor buluruz¹. Şeyh Hamdullah'ın nefis hatla yazdığı Kur'an-ı Kerim'in basılmasını uygun görerek raporumuzu hazırladık. Basım için ön hazırlık safhası gerektiğinden 1979 yılı için ancak kağıt parasının bütçeye

¹ Ahmed Karahisarînin (17.09.1584-17.04.1593 yıllarında meşhur hatla yazdığı)söz konusu Kur'an-ı Kerim'nin Kültür Bakanlığı tarafından 1999 senesinde Mehmet Özel'in Güzel Sanatlar Genel Müdürü olduğu dönemde basılması için karar çıktı. 24 sayfalık prova baskısı da yapıldı. Mehmet Özel benim merakımı bilirkişliliğimi bildiğinde çağırıldı ve prova baskısına bak dedi. Beğendim. Baskısı ve kontrolü uzun sürdü. Ancak 2004'de zamanın Kültür Müsteşarı Prof.Dr. Mustafa İsen'den istediğimde, konu mahkemelik veremem, dedi.

konması kararlaştırıldı, beş milyon lira, Bütçe Plân Komisyonunda kabul edildi. Biz Şeyh Hamdullah'ın Kur'an'ının mikrofilmlerini aldık. Fotoğraf kağıdına basarak Diyanet İşleri Başkanlığı'ndan izin ve basılan esere doğruluğuna dair mühür vurulması için " *Musafları Tetkik Komisyonu*"na sunduk. Diyanet İşleri Başkanlığın "Efendim, Süleymanlar tek (lam) harfi ile yazılmış, okuyanlara kolaylık olsun, bunları çift (lam) yapın" dediler. Biz san'at eseri basıyoruz, üstelik Amasyalı ünlü Hattat Şeyh Hamdullah'ın kalemine el süremeyiz, dedik. Bu arada kağıt İzmit Seka Fabrikası'na sipariş edildi. Kağıtlar geldi. Biz bürokrasiyi aşamadığımız için ofset kağıdını başka yayınlar için kullandık ve maalesef Şeyh Hamdullah'ın Kur'an'ının basımını gerçekleştirmek nasip olmadı. Bazı zaruri teknik ihtiyaçlarımız olan projeksiyon, amatör film çekme, 16 mm. sinema makinesi, telefon gibi Vakıflar Bankasından Devlet Bakanı Enver Akova talimatı ile verilen meblağ ile aldık.

1995'li yıllarda yatırım bütçesi ile ilgili bir Devlet Plânlama toplantısında, Plânlama görevlileri bana şu soruyu sordular:

- 1938 yılından beri yayınlanan Vakıflar Dergisi'nde makale seviyeleri neden düştü? Ben ise şöyle cevaplandırımdı:

-Bir Prof.Fuad Köprülü, bir Prof.Dr. Osman Turan'ı mezardan çıkarıp makale yazdırıyoruz. Ödediğimiz telif ücretleri çok düşük, üstelik Vakıflar Dergisi'ni yayınlarken (*aslında Devlet Bütçesi'nden, yani Maliye Bakanlığı'ndan hiç para almıyoruz. Kendi gelirlerimizden gelen paraları, Maliye Bakanlığının her sene bütçede kabul edilen kadarını harcamamıza izin veriliyor*) Bütçeden beş kuruluş para harcamıyoruz. Zira kendi kazancımızdan verilen ödenekler ancak müteferrik İdarî İşler masrafına gidiyor. Kültür ve Tescil Dairesi yayınlarda bütçeden (telif ücretleri hariç) para harcamıyoruz. Zira ödenek vermiyorsunuz. Verdiğiniz ödenekler de genel kırtasiye ihtiyaçlarımıza bile yetmiyor. Türkiye Vakıflar Bankası'ndan aldığımız ve alacağımız paralarla dergiyi çıkarıyoruz. Ayrıca, Devlet İhale Kanun'una göre dergi ihaleleri de en düşük ücreti veren matbaaya, kalite düşünülmezsizin veriliyor. Bu şartlarla dergi çıkar mı? Ne veriyorsunuz, ne istiyorsunuz? Verdiğiniz ile istediğiniz arasında bir orantı olması gerekmez mi?

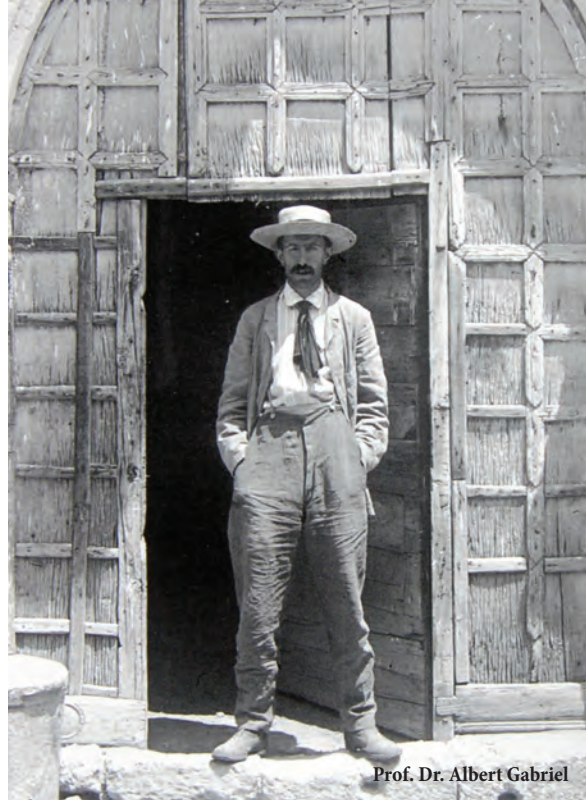
Dergi konusunda devamlı karşılaştığımız bazı güçlüklerin bilinmesinde yarar var.

1. Kültür Bakanlığı Telif Ücretleri Yönetmeliği'ne göre ödediğimiz telif bedelleri çok düşük olduğu için, yazarların yaptığı emek ve masrafları karşılamaktan çok uzak olduğu için, ancak hobi olarak meraklı yazarların makalesi ve üniversitelerde görev yükselmesi için makale ve kitap yayınlama şartları gereği elimize gelen makalelerle yetinmek zorundaydık.
2. Bütçeden para harcamamıyorduk Türkiye Vakıflar Bankası'ndan her yıl genel müdürlerin tutumuna göre bağış almaya çalışıyorduk.
3. Elimizdeki personel ile iktifa ediyor; editöryal bir personeli 657 sayılı Devlet Personel Kanunu'na göre istihdam edemiyor, aynı zamanda bir kadro sorunu bulunuyordu.

Şahsî kanaatime göre Vakıflar Dergisi, Selçuklu ve Osmanlı sanatı üzerinde 1930'lardan beri araştırma yapan, Amasya, Tokat, Kayseri adlı eserleri yayımlayan, 1935 yılına göre dev eserler kabul

ettiğimiz Fransız Anadolu Araştırmaları Müdürü, İstanbul Üniversitesi Öğretim Üyesi Prof. Albert Gabriel Vakıfların neşriyatına bakan *Halim Baki Kunter*'i yönlendirmiş, Türk Tarih Kurumu Kurucu Üyelerinden ve 1949 yılına kadar görev yapan Eski Eserler Genel Müdürü *Phil.Dr. Hâmit Zübeyr Koşay*'ın da destekleriyle vakıf abide ve eski eserlerin tanıtılması, Türk sanat tarihinin Batıda bilinmesine vesile olmuştur.

Cumhuriyetin başlangıç döneminde, maalesef kendi sanatımızı biz yabancılardan öğrendik. İstanbul'da *Prof. Emil Bosch*, *Prof. Dr. Albert Gabriel*, 1954'de Ankara'da *Prof. Dr. Katherina Otto-Dorn* gibi yabancılar bize Türk Sanat tarihini öğrettiler. Bizim devremizde yetişenler işi biraz ilerletti. Şimdi yabancılara, Batılılara Türk sanatını yeni yetişen gençler daha doğru ve şumullü açıklayabiliyorlar. Elbette ki bunda Vakıflar Dergisi'nin büyük katkı ve desteği vardır. Prof. Dr. Albert Gabriel'in eski eser restorasyonlarıyla ilgili raporları olduğu gibi, 1957 yılında Bakanlar Kurulu'nun 24.10.1957 tarih ve 4/9606 sayılı kararı ile 1965 yılı dahil olmak üzere bir Fransız ve Fransız vatandaşı olmasına rağmen Vakıflar'da görevlendirilmiştir.

Prof. Dr. Albert Gabriel

Halim Baki Kunter

Kültür ve Turizm Bakanlığı dışında, diğer kamu kurum ve kuruluşları (Üniversiteler hariç) maalesef Türk kültür ve medeniyeti ile ilgilenmediği için de Vakıflar Dergisi'ni ne tanıyor ne de ilgileniyor. Bir atasözümüzü burada söylemek gerekir: Camide gözü olmayanın ezanda kulağı olmaz !...

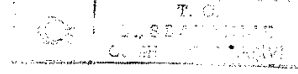
Yurt dışında bulunan kültürel eserlerimizin envanteri yapılıyor da çalışmalarından haberdar oluyoruz. Aslında eski eserlerimiz restore edilirken yapının günlüğünün tutulup yapılan işlerin yayınlanması müteahhitlerin sözleşmesine şart olarak konulursa, bazı yanlışların önü alınabilir veya eski hali, buluntu durumu hakkında, daha iyi bilgi sahibi olunur.

A Monsieur le Président de la République turque,
Son Excellence İSMET İNÖNÜ.

Le Congrès international d'Etudes byzantines réuni à Paris en séance plénière le 2 Août 1948 prie Monsieur le Président de la République turque S.E. İSMET İNÖNÜ de vouloir bien agréer l'hommage des sentiments respectueux du Congrès qui se permet de lui transmettre le voeu suivant adopté à l'unanimité de ses membres:

La région de Stamboul comprise entre le rivage de la mer, d'une part, les palais turcs, Sainte Sophie et Sultan Ahmed, d'autre part, est une région archéologique du plus haut intérêt pour l'étude des civilisations qui, depuis une très haute antiquité, se sont superposées sur ce site. Les quartiers modernes qui recouvrent en partie cette région sont de faible densité et l'urbaniste chargé de dresser le plan directeur de Stamboul, Monsieur le Professeur Henri PROST a projeté de les exproprier et de les englober dans un vaste parc archéologique. Cette création n'aurait pas seulement pour objet de faciliter toutes les recherches scientifiques: ² deviendrait un lieu d'attraction pour les visiteurs et les touristes. ~~En outre, le parc ainsi constitué~~ ¹ mettrait en valeur, de la manière la plus heureuse, l'ensemble incomparable de monuments historiques, palais turcs, Sainte Sophie, Sultan Ahmed — qui donnent à Stamboul sa physionomie caractéristique et constituent un des plus beaux panoramas qui soit au monde. *Seule il*

Prof. Albert Gabriel'in Ayasofya- Sultanahmet arası arkeolojik park yapılması hakkındaki Reiscumhur İsmet İnönü'ye mektubu.

T. C.
BAŞVEKÂLET
KANUNLAR VE KARARLAR
Tetkik Dairesi

Karar Sayısı
4

KARARNAME

9606

Fransız tebaasından Prof. Albert Gabriel'in Vakıflar Umum Müdürlüğü emrinde mütehasıs olarak çalıştırılması; Dahiliye ve Maliye Vekâletlerinin muvafık mütalâalarına dayanan Devlet Vekâletinin 23/9/-1957 tarihli ve 17553/56 sayılı yazısı üzerine, 788 sayılı kanunun 5 inci maddesine göre, İcra Vekilleri Heyetince 24/10/1957 tarihinde kararlaştırılmıştır.

REİSİCUMHUR

Eki

830 18 01 174 54 8

Başvekil Devlet Vekili Devlet Vekili Devlet Vekili ve Devlet V.V. Devlet Vekili

Adliye Vekili Milli Müdafaa Vekili Dahiliye Vekili Hariciye Vekili Maliye Vekili

Mea rif Vekili Nafta Vekili ve Hariciye V.V. Ticaret Vekili Sık. ve İst. Vekili Güm. ve İnh. Vekili

Ziraat Vekili Mınakalat Vekili Sanayi Vekili

(Handwritten signatures and initials are present for each position)

Dosya No :

27-267
1136

A.Gabriel'in Vakıflar Umum Müdürlüğüne mütehasıs olarak çalıştırılmasına ilişkin Kararname

T. C.
BAŞBAKANLIK
KANUNLAR VE KARARLAR
Tetkik Dairesi

KARARNAME

Karar Sayısı
6

552

24/10/1957 tarihli ve 4/9606 sayılı Kararnameye ektir.

Fransız tebaasından Prof. Albert Gabriel'in Vakıflar Genel Müdürlüğü emrinde, 30/12/1961 tarihinden itibaren, üç yıl daha mütahassıs olarak çalıştırılması; İçişleri ve Maliye Bakanlıklarının uygun mü-talâalarına dayanan Devlet Bakanlığınının 3/5/1962 tarihli ve 101440/29 sayılı yazısı üzerine, 788 sayılı Kanunun 5 inci maddesine göre, Bakan-lar Kurulunca 29 / 5 /1962 tarihinde kararlaştırılmıştır.

Eki

CUMHURBAŞKANI

030 18 01 166 23 15

Başbakan	Devlet Bakanı ve Başb. Yardımcısı	Devlet Bakanı	Devlet Bakanı	Devlet Bakanı
Devlet Bakanı	Adalet Bakanı	Millî Savunma Bakanı	İçişleri Bakanı	Dışişleri Bakanı
Maliye Bakanı	Millî Eğitim Bakanı	Bayındırlık Bakanı	Ticaret Bakanı	
Sa. ve So. Y. Bakanı	Gün. ve Tekel. Bakanı	Tarım Bakanı	Ulaştırma Bakanı	
Çalışma Bakanı	Sanayi Bakanı	Ba.-Ya. ve Turizm Bakanı	İmar ve İskân Bakanı	

Dosya No:
27-267
738

A.Gabriel'in Vakıflar Umum Müdürlüğünce mütahassıs olarak çalıştırılmasına ilişkin Kararname

